

STANISŁAW MĄKA legionista, żołnierz Wojska Polskiego

STANISŁAW MĄKA BYŁ JEDNYM Z TYCH POLSKICH BOHATERÓW, KTÓRZY „NA STOS RZUCILI SWEGO ŻYCIA LOS”, ODDAJĄC POLSCE TO, CO NAJCENNIJSZE, SVOJE ŻYCIE. SZLAK NIEPODLEGŁOŚCI ZACZAŁ SIĘ DLA NIEGO W MAŁENKIEJ GÓRSKIEJ WIOSCE NA ZIEMI LIMANOWSKIEJ, A ZAKOŃCZYŁ NA POLSKIM WYBRZEŻU, GDZIE – WIERNY ŻOŁNIERSKIEJ PRZYSIĘDZE – SPOCZAŁ NA WIEKI.

DZIECIŃSTWO 4 kwietnia 1890 r. w miejscowości Lipowe pod Limanową przychodzi na świat Stanisław Mąka jako czwarte dziecko, ale pierwszy syn, z dziesięciorga dzieci Agaty z d. Janczy i Franciszka Mąki ze Starej Wsi. Po ukończeniu szkoły powszechnej nie kształcił się dalej, bo rodzina na to nie stała. W 1905 r. podejmuje pracę w browarze Marsów w Limanowej jako pracownik kancelaryjny. W 1910 r. wyjeżdża do Bogumina (Śląsk Cieszyński) do rafinerii nafty, by uczyć się zawodu. Po powrocie do Limanowej w 1911 r. zatrudnia się w rafinerii nafty w Sowlinach. 28 lutego 1913 r. wstępuje do działającego przy niej Związku Strzeleckiego, gdzie zostaje z czasem wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej, a następnie Sądu Honorowego.

2 sierpnia 1914 r. uczestniczy w odczytaniu treści telegramu z wezwaniem od Józefa Piłsudskiego do stawienia się w Krakowie. Stanisław Mąka – wraz z innymi Strzelcami - wyrusza „marszem pieszym” z Limanowej, by 4 sierpnia 1914 r. o godz. 18:00 zameldować się przy ul. Oleandry w Krakowie.

LEGIONY Stanisław Mąka wyrusza z Oleandrów do Krzeszowic (7.VII.1914 r.), a potem przez byłą granicę rosyjską do Miechowa, Jędrzejowa i do Kielc, gdzie tworzą się bataliony. Z 2. kompanią IV batalionu 1. Pułku Piechoty, pod dowództwem majora Tadeusza Wyrwy-Furgalskiego, rusza w kierunku Staszowa (9.IX.1914 r.). Uczestniczy w bitwie pod Winiarami-Dworem i Nowym Korczynem (16-23.IX.1914 r.). Następnie (18.X.1914 r.) wraz z austriacko-niemiecką ofensywą maszeruje przez Radom do Grójca pod Warszawą. Kontrofensywa rosyjska zmusza IV batalion Legionów Polskich wraz z innymi do odwrotu. W trakcie marszu na południe otrzymuje awans do stopnia starszego żołnierza (15.XI.1914 r.).

Walczy pod Krzywopłotami (gmina Klucze), gdzie po bitwie z Rosjanami (16-19.XI.1914 r.), będącej częścią wielkiej bitwy austriacko-rosyjskiej, zwanej operacją Iapanowsko-limanowską, awansuje do stopnia sekcyjnego. Wraz z IV batalionem udaje się do Suchoj Beskidzkiej, potem do Nowego Targu i Szczawnicy, gdzie legionieści zapobiegają przedzieraniu się Kozaków przez Karpaty.

Stanisław Mąka zapada na tyfus i przez osiem miesięcy przebywa w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Nowym Targu. W tym czasie IV batalion wyrusza pod Nowy Sącz, gdzie walczy w bitwie pod Marcinkowicami. W sierpniu 1915 r. zostaje odesłany do Gorkowic koło Piotrkowa, gdzie formowane są kadry I Brygady Legionów Polskich. Dostaje przydział do 6. Pułku Piechoty Legionów w Rozprze, z którym wyjeżdża na Wołyń, gdzie – wzdłuż doliny Styru – biegnie granica frontu wojennego.

FRONT WOŁYŃSKI Stanisław Mąka uczestniczy w walkach pod Kulkami (22-29.X.1915 r.), Kamieniuchą i Kostiuchnowką (4-6.VII.1916 r.). Lekko ranny pozostaje w pułku. Uzyskuje kolejne awanse podoficerskie – plutonowego, a następnie sierżanta – oraz pochwały przełożonych. Na wniosek legionowych dowódców austriackie władze wojskowe odznaczają go austriackim, srebrnym Medalem Waleczności I klasy. Po ciężkich walkach pod Optową i Polską Górą, które były rezydentami Kostiuchnowki, choruje na czerwonkę i jest odesłany do szpitala w Nowym Sączu (VII.1916 r.). Po wyleczeniu dołącza do 6. Pułku Piechoty Legionów Polskich w Dęblinie. Tam zostaje skierowany do pułkowej niższej szkoły oficerskiej.

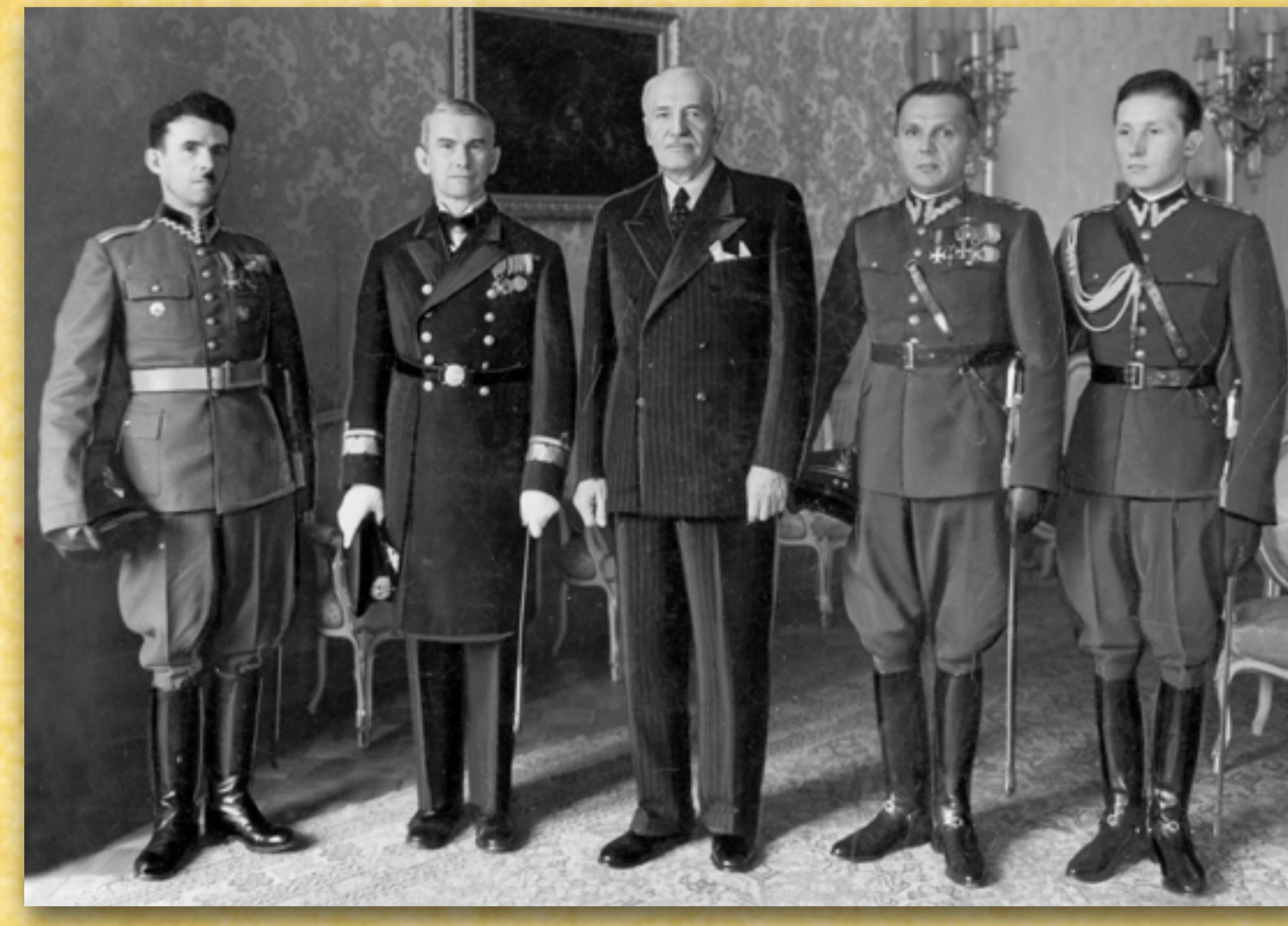
KRYZYS PRZYSIĘGOWY I WOJSKO AUSTRIACKIE Po tzw. kryzysie przysięgowym w Legionach (VII.1917 r.) Stanisław Mąka odmawia – jak większość legionistów – złożenia przysięgi na wierność cesarzowi niemieckiemu i austriackiemu. Zostaje odesłany do Pikulic koło Przemyśla, gdzie stacjonuje Polski Korpus Posiłkowy (II. Brygada Legionów Polskich). Jest aresztowany (18.IX) za przynależność do Rady Żołnierskiej, która żąda „wypuszczenia z niemieckiego więzienia Józefa Piłsudskiego i wyłamania się spod austrofiłskiej Komendy Legionów”. Przebywa w więzieniu w Bakończykach koło Przemyśla.

Końcem września 1917 r. zostaje odesłany na Węgry i internowany w obozie dla legionistów, a następnie wcielony do austriackiego 18. Batalionu Strzelców Polnych, z którym jedzie do Odessy do Ukrainy (II.1918 r.). Tam otrzymuje sfinansowany telegram od członków Polskiej Organizacji Wojskowej (od legionowego towarzysza broni kpt. Tadeusza Jakubowskiego), po czym uzyskuje urlop, z którego już nie wraca. Ukrywa się do upadku Austrii w nowosądeckim szpitalu.

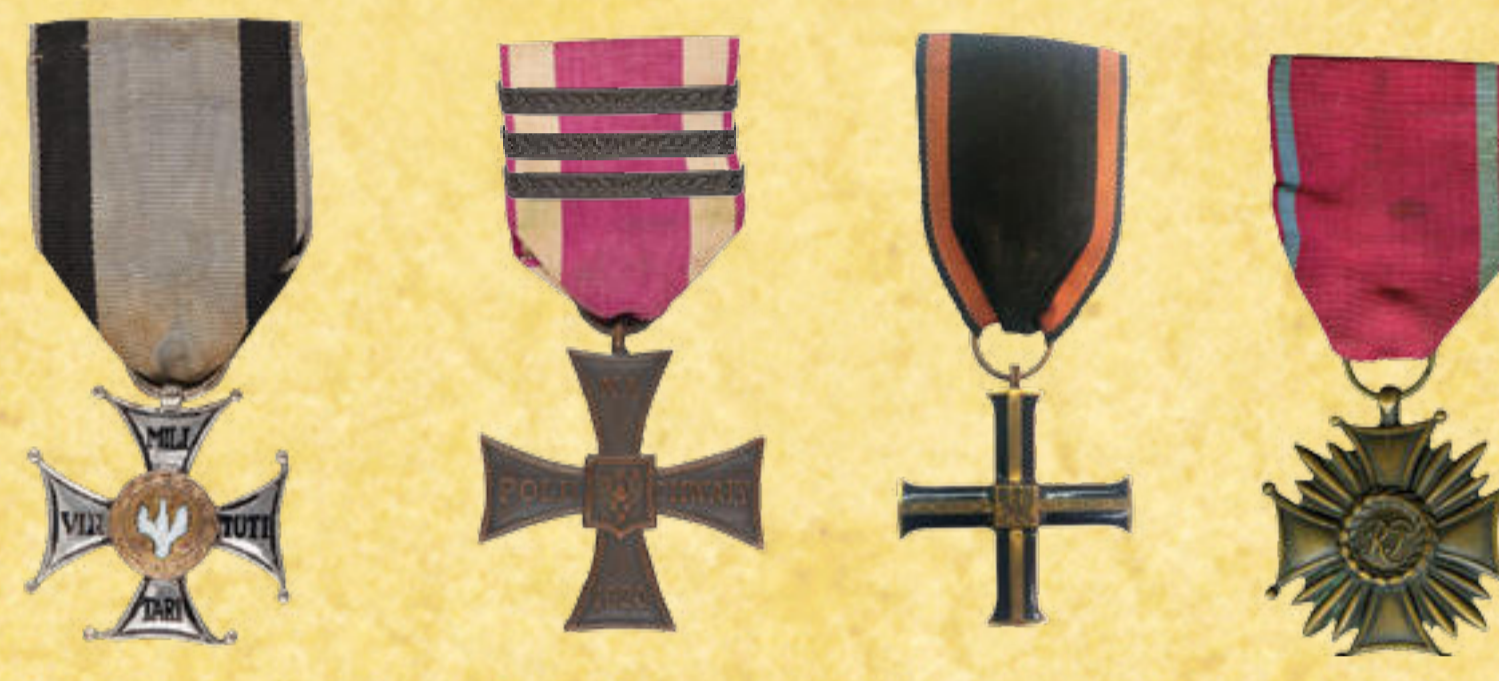
NOWY SĄCZ W tym mieście należy do kierowanej przez por. Stanisława Kawczaka Organizacji „Wolność”. Bierze udział w antyaustriackim przewrocie dokonanym w Nowym Sączu (31.X.1918 r.), podczas którego opanowany zostaje nowosądecki garnizon, samo miasto oraz internowani są żołnierze austriaccy.

1 listopada 1918 r., gdy Polska odzyskuje niepodległość Stanisław Mąka zostaje wyznaczony na dowódcę pierwszej polskiej warty głównej w Nowym Sączu, która pilnuje Ratusza przed grabieżą, jakiej próbowali dokonać żołnierze ukraińscy, uchodzący do domów na Wschód.

WOJSKO POLSKIE Jako doświadczony żołnierz frontowy od początku listopada 1918 r. zostaje skierowany do tworzonej kompanii powiatowej Wojska Polskiego w Limanowej. Szkoli zgłaszających się ochotników i powracające młodsze roczniki z różnych frontów, by wysłać je na odciec Lwowa i na granicę czeską. Wraz z limanowską kompanią zostaje wcielony do 2. Pułku Strzelców Podhalańskich i wysłany do strzeżenia granicy na Spiszu (II.1919 r.). Jedzie na front w Małopolsce Wschodniej (VI.1919 r.), gdzie w rejonie Brodów 2. Pułk Strzelców Podhalańskich toczy utarczkę z wojskami bolszewickiej Rosji. Zostaje przydzielony do 4. kompanii I baonu. Następnie wyjeżdża na Pokucie, gdzie w Kutach nad Czeremoszem przejmowany jest odcinek graniczny od wojsk rumuńskich.

DELEGACJA MORSKIEGO BATALIONU STRZELCÓW U PREZYDENTA RP IGNACEGO MOŚCICKIEGO (W ŚRODKU: KONTRADMIRAL JERZY ŚWIŃSKI (2. Z LEWEJ), ADJUTANT, PORUCZNIK WACŁAW SKUBIK (1. Z PRAWY), DOWÓDCA, PODPUŁKOWNIK CZESŁAW KOPIŃSKI (2. Z PRAWY) I DOWÓDCA POCZTY SZTANDAROWEGO CHORAŻY STANISŁAW MĄKA (1. Z LEWEJ)).

Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari (nr 4988), Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości, Brązowy Krzyż Zasługi

SANOK I GRÓDEK JAGIELLOŃSKI Stanisław Mąka pozostaje w zawodowej służbie wojskowej. Z tzw. kompanią asystencyjną 2. Pułku Strzelców Podhalańskich strzeże pogranicza czeskiego w okolicy Łupkowa (I-IV.1921 r.), po czym wraca do sanockiego garnizonu. Już jako mianowany podoficer zawodowy (IX.1921 r.) pełni służbę w 2. kompanii I baonu 2. Pułku Strzelców Podhalańskich. Następnie kończy kurs w Centralnej Szkole Podoficerów Piechoty nr 1 w Chełmie (VI.1923 r.) i jest odkomenderowany na stanowisko instruktora w Baonie Szkolnym nr 10 w Gródku Jagiellońskim. Powraca do Garnizonu Sanok (V.1924 r.), gdzie zostaje przydzielony na stanowisko szefa 8. kompanii 2. Pułku Strzelców Podhalańskich, ale już w lipcu 1926 r. zostaje ostatecznie przeniesiony do Komendy Garnizonu Gródek Jagielloński, w której pełni służbę administracyjno-kancelaryjną.

Stanisław Mąka zostaje ponownie odkomenderowany do miejscowego Baonu Szkolnego nr 10 (XII.1928 r.), a następnie przydzielony administracyjnie do Baonu Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 10 (IV.1929 r.), na którego bazie utworzono w lecie 1931 r. 1. Morski Batalion Strzelców.

Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921, Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Krzyż Pamiątkowy 6 Pułku Piechoty Legionów Polskich „Krzyż Wytrwałości”, Odznaka Pamiątkowa Więźniów Ideowych

MIEJSCE WIECZNEJ PAMIĘCI Po wojnie na Cmentarzu Obrońców Wybrzeża w Gdyni wzniesiono mu nagrobek, jak setkom innych żołnierzy Wojska Polskiego, którzy bronili świętego polskiego prawa do Pomorza i Bałtyku – do niepodległości. Stanisław Mąka pozostanie tam na zawsze, z dala od Ziemi Limanowskiej.

OBRONA WYBRZEŻA Od 1 września 1939 r. walczy w kampanii wojennej, broniąc dostępu oddziałów niemieckich do Gdyni. Wraz z Morskim Pułkiem Strzelców otrzymuje zadanie obrony odcinka od Warszowa do Jeziora Żarnowieckiego. Atakowani są z lądu, morza i powietrza przez przeważające siły niemieckie. Po tygodniu walk wycofują się w rejon Redy, a następnie Kępy Okyswskiej, gdzie Stanisław Mąka powierzonej swojej opiece sztabu jednostki ukrywa, aby nie dostał się w niemieckie ręce. Tam też wkrótce po tym, w rejonie Babiego Doły, na północnych przedpolach Gdyni, ginie 17 września 1939 r.

RODZINA

Stanisław Mąka żeni się ze Stanisławą Wojtuszewską w 1924 r. w Niebieszczanach. Mają dwóch synów i dwie córki.

Edward Mąka – ur. 12 lutego 1925 r., był żołnierzem AK. 18 czerwca 1944 r. został osadzony w więzieniu w Jaśle, gdzie był brutalnie torturowany. 24 lipca 1944 r. roku w gronie 72 więźniów został wywieziony do Lasu Grabińskiego i zamordowany strzałem w tył głowy na kilka tygodni przed wyzwoleniem.

Ryszard Mąka – ur. 8 listopada 1926 r. w Gródku Jagiellońskim, zm. 31 stycznia 2011 r. w Krakowie. Ożenił się z Barbarą († 2025 r.), z którą miał dwoje dzieci.

Eulalia Sobczyńska – ur. 31 stycznia 1931 r. w Gródku Jagiellońskim, zm. w 2020 r. w Jarosławiu. Wyszła za mąż za Gerwazego Sobczyńskiego († 2002 r.), z którym miała dwoje dzieci.

MARIA BUCHAŁA – ur. 3 lipca 1939 r. w Wejherowie. Wyszła za mąż za Władysława († 2018 r.), z którym miała dwoje dzieci. Mieszka do dzisiaj w Krośnie.

Pamięć o bohaterskim przodku wciąż jest żywa wśród wnuków i prawnuków...

ODZNACZENIA Za swoją żołnierską służbę został uhonorowany: Srebrnym Krzyżem Orderu Wojennego Virtuti Militari (nr 4988), Krzyżem Walecznych (czterokrotnie), Krzyżem Niepodległości, Brązowym Krzyżem Zasługi, Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości, Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921, Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę, Odznaką Pamiątkową Więźniów Ideowych z lat 1914-1921, Odznaką Pamiątkową 6. Pułku Piechoty Legionów Polskich („Krzyż Wytrwałości”), a także dwukrotnie austriackim Tapferkeitsmedaille, tj. Srebrnym Medalem Waleczności I klasy (tzw. dużym) i Srebrnym Medalem Waleczności II klasy (tzw. małym).

STANISŁAW MĄKA Z ŻONĄ STANISŁAWĄ I DZIEĆMI: EDUARDEM, RYSZARDEM I EULALIĄ

